

5. ВРАЊЕШЕВИЋ СЛАВОЉУБ саслушаван 18 јуна 1946 године

Претседник: Радићу можете сести. Уведите **оптуженог Врањешевића**. (Уводе оптуженог Врањешевића).

Претседник: Седите. Оптужени Врањешевићу, јесте ли разумели оптужницу.

Оптужени Врањешевић: Јесам, господине претседниче.

Претседник: Осећате ли се кривим?

Оптужени Врањешевић: Господине претседниче, осећам се кривим.

Претседник: Јесте ли се ви као мајор бивше југословенске војске одмах по капитулацији ставили на расположење Недићу?

Оптужени Врањешевић: Нисам се одмах по капитулацији ставио на расположење Недићу.

Претседник: А кад сте се ставили?

Оптужени Врањешевић: ... него сам то учинио у октобру 1941 године.

Претседник: Шта сте постали под Недићем?

Оптужени Врањешевић: Био сам одређен за шефа Отсека за регистрацију официра који се јављају на дужност.

Претседник: Који род војске?

Оптужени Врањешевић: У жандармерији.

Претседник: А шта је то шеф регистрације? Чиме се бавите?

Оптужени: То су биле као пријаве за службу, уношене су поднесене пријаве и водио се списак оних који су се јавили.

Претседник: Јесу ли то били мобилизациски спискови?

Оптужени: Не, преглед официра.

Претседник: А где сте живели у време од капитулације до доласка у Београд код Недића?

Оптужени: Од капитулације живео сам у Слатини, селу крај Бање Луке, код брата.

Претседник: До када?

Оптужени: Ту сам био 20 дана, а после сам прешао у Бању Луку где сам био до 8 јуна. Онда сам прешао у Србију, у Београд. Од 8 јуна до октобра, до ступања у редове Недићеве, био сам у Београду.

Претседник: Јесте ли били упознати током бављења у Србији од 8 јуна до ступања у Недићеву жандармерију са устанком који се је развијао у Западној Србији?

Оптужени: Био сам упознат из дневне штампе.

Претседник: Јесте ли били свесни да су се испољиле јасно две струје.

Оптужени: За оно време није било испољавања двају струја.

Претседник: Мислим на ту струју, устаничку, која се борила против окупатора.

Оптужени: Биле су две струје, једна четничка...

Претседник: Ја вас питам да ли сте били упознати о струјању које је израсло у устанак против окупатора.

Оптужени: Нисам био упознат.

Претседник: Да ли сте знали да партизани воде борбу?

Оптужени: Било ми је познато. Партизани и четници у оно време воде заједнички борбу.

Претседник: Да ли вам је било познато да Недић отворено служи Немцима?

Оптужени: Да, то ми је било познато.

Претседник: Па како објашњавате чињеницу да сте се ставили на расположење Милану Недићу?

Оптужени: Када је Недић дошао на власт и образовао владу у Србији, прво што је било, било је формирање српске војске. Он је наредио да се прикупе сви официри.

Претседник: У којем циљу српска војска?

Оптужени: Она се звала војска спаса.

Претседник: Кога да спасава?

Оптужени: Да спасава, казано је, српски народ.

Претседник: Од кога?

Оптужени: Од, рачунало се, као побуњеника, који су изазвали Немце на одмазду.

Претседник: Од побуњеника? А јесу ли ти извршили покољ у Краљеву, Чачку, у Мачви и тако даље. Ко га је извршио?

Оптужени: Не, то су извршили Немци, као одмазду за рад ових.

Претседник: Па онда, од кога је требало спасавати српски народ?

Оптужени: Па требало је стварно од Немаца спасавати.

Претседник: А је ли спасавала та Недићева војска спаса, српски народ од Немаца?

Оптужени: Она у ствари није спасавала.

Претседник: А је ли служила окупатору?

Оптужени: Па, служила је.

Претседник: А је ли служила Недићева жандармерија окупатору?

Оптужени: Па, служила је.

Претседник: Јесте ли ви улажењем у жандармерију, такође постали слуга окупатора?

Оптужени: Нисам из разлога... Морам изјавити мотиве који су ме руководили да улазим у Недићеву војску.

Претседник: Мотива може да буде. Питам вас да ли сте тиме постали слуга?

Оптужени: Ја мислим да не.

Претседник: Је ли вам познато да је Недићева жандармерија заједно са Немцима и љотићевцима учествовала у борби против партизана?

Оптужени: Не, није ми познато да су заједно учествовали.

Претседник: А једни поред других? Да ли вам је познато да је жандармерија учествовала у борби против партизана?

Оптужени: Познато ми је да је жандармерија учествовала у борби против партизана.

Претседник: Да ли вам је познато да у то време и Немци учествују у борби против партизана као и жандармерија?

Оптужени: Богами, ја се не сећам, да ли су Немци и на коме месту да су учествовали ... Ја не искључујем ту могућност, може бити на другом делу терена да су учествовали Немци.

Претседник: Где на другом делу терена?

Оптужени: Колико ми је познато око Шапца да су вођене борбе са Немцима, око Краљева.

Претседник: Јесу ли само ту вођене борбе против Немаца од стране партизана или у читавој Србији?

Оптужени: Борбе су вођене широм читаве Србије.

Претседник: А где су се налазиле тада Недићеве снаге?

Оптужени: Па биле су по читавој тадашњој Србији.

Претседник: А јесу ли по читавој Србији биле распоређене немачке снаге?

Оптужени: Ја мислим да су поједини гарнизони били.

Претседник: А јесу ли свуда на тим тачкама, где се налазила жандармерија Недића, учествовали у борбама против партизана?

Оптужени: Нисам био упознат. Ја нисам био на терену, нити знам. Знам из дневне штампе да је могло нешто тако бити.

Претседник: А јесу ли Немци свуда улазили у борбу с партизанима?

Оптужени: Мислим да јесу.

Претседник: А је ли вам познато да су Немци и Недићева жандармерија били у истим гарнизонима?

Оптужени: Молим?

Претседник: Да ли вам је познато да су немачке окупационе трупе и Недићева жандармерија имали седишта у истим градовима?

Оптужени: Није ми то било познато, то сам први пут видео кад сам се кретао у Источну Босну.

Претседник: А је ли вам познато да су Недићеве жандарми, заједно са Немцима, седели у Београду у коме сте и ви били?

Оптужени: Јесте.

Претседник: *Што онда кажете да вам није било познато?*

Оптужени: *Познато ми је било да је жандармерија...*

Претседник: Је ли вам познато да су Немци били у Београду?

Оптужени: Познато ми је.

Претседник: А у Крагујевцу?

Оптужени: Познато ми је.

Претседник: А и у Нишу?

Оптужени: Не знам да ли су биле Недићеве трупе.

Претседник: А жандармерија?

Оптужени: Па Недићеве трупе и жандармерија то је једно те исто.

Претседник: Добро, када сте и због чега сте прешли из Србије у Босну?

Оптужени: Ја сам из Босне отишао у Србију зато што су усташаи почели да прогоне српски народ по Босни и што је једном приликом дошао потпоручник неки Роквић и саопштио да ће усташаи покупити све бивше официре и да већ има списак. Тада су сви официри отишли из Босне у Србију.

Претседник: Ја вас питам када сте из Србије отишли у Босну у четнике?

Оптужени: Отишао сам око 20 фебруара 1942 године.

Претседник: С кимТ"

Оптужени: Ја сам кренуо са одредом Богдана Дакића.

Претседник: Где је формиран тај одред.

Оптужени: Тај одред формиран је у манастиру Горњаку у Хомољу.

Претседник: Ко је формирао тај одред?

Оптужени: Капетан Богдан Дакић.

Претседник: По чијем наређењу?

Оптужени: Не знам. Знам само да је формиран одред који ће ићи у Босну.

Претседник: Је ли то Недићев одред?

Оптужени: Ја мислим да је Недићев.

Претседник: Јесте ли се с тим одредом пребацили у Источну Босну?

Оптужени: Ја сам кренуо с тим одредом, међутим, ја сам се са једном групом од 3-4 официра одвојио у Београду и отишао преко Бајине Баште а тај одред је отишао преко ЈТознице и код ЈБубовије пребацио се у Босну.

Претседник: Шта је било са вама?

Оптужени: Ја сам прешао и отишао сам у Братунац. Тамо је био штаб за Источну Босну коме се на челу налазио мајор Дангић.

Претседник: Јесте ли добили какву функцију код Дангића?

Оптужени: Добио сам функцију начелника оперативног штаба.

Претседник: До ког времена сте били?

Оптужени: Био сам до априла месеца кад су Немци ухватили Дангића и одвели га у ропство. После тога продужио сам код Ботића где сам остао до јула месеца.

Претседник: Јесте ли као начелник штаба с пролећа 1942 године учествовали у операцијама против слободне територије коју је држала Народноослободилачка војска?

Оптужени: Нисам. Ја сам дошао касније него што су вођене борбе с партизанима у Источној Босни.

Претседник: Јесте ли учествовали у борбама у априлу?

Оптужени: У априлу уопште није било ни четника ни партизана.

Претседник: Јесте ли сигурни?

Оптужени: У априлу није било, већ су биле пролетерске бригаде у Рудом, кад су пролазиле за Грмеч. *Оне су нашле на Борикама на четнике ликвидирали и објавили да ће са четницима заузети Хан Пијесак с тим да официри не могу да учествују. Онда су официри прешли на десну обалу Дрине а партизани нису ударили на усташе у Хан Пијеску. Док сам ја био у Источној Босни није било борби. Знам да је био партизански одред у селу Шековићима*

под командом Бране Савића, који је одатле родом. Одред је имао 120 људи и четници на тај одред никад нису нападали.

Претседник: Је ли вам познато да је Дангић сарађивао са окупатором?

Оптужени: Нисам знао, а нисам ни могао веровати пошто су Немци баш ухватили Дангића и одвели га у ропство.

Претседник: Рекосте да сте остали до јула месеца? Где сте кренули јула месеца и по чијем наређењу?

Оптужени: Ја сам по наређењу Врховне команде, јула месеца, кренуо у Босанску Крајину.

Претседник: По чијем наређењу?

Оптужени: Врховне команде. Тада је био начелник штаба Врховне команде Дража Михаиловић. По његовом одобрењу ја сам кренуо заједно са Стеваном Ботићем. Ботић је отишао са радиостаницом у Требаву, Бор1ГМитрановић на~Р6манију са радиостаницом, а ја у Босанску Крајину.

Претседник: Ко је још са вама пошао сем Ботића?

Оптужени: Капетан Бора Митрановић. Бора је ишао испод Власенице и одатле продужио за Романију.

Претседник: Код кога сте ви упућени у Западну Босну?

Оптужени: Упућен сам од Врховне команде.

Претседник: Ко ме?

Оптужени: Никакве инструкције приликом упућивања нисам добио, само су ми наредили да кренем у свој крај.

Претседник: И када сте стигли у ваш крај, коме сте се јавили?

Оптужени: Када сам дошао у мој крај, јавио сам се Ради Радићу, који је био командант четника.

Претседник: Је ли био најстарији Раде Радић?

Оптужени: Јесте. Он је био најстарији. Он је био командант четничких одреда Западне Босне.

Претседник: Какву функцију вам је дао?

Оптужени: Он је мени дао функцију команданта операција на Мањачи.

Претседник: Против кога су се водиле те операције на Мањачи?

Оптужени: Те операције водиле су се против партизана.

Претседник: Сем четничких снага које су још снаге учествовале у операцијама на Мањачи?

Оптужени: На Мањачу кад сам дошао затекао сам овако стање: Тада су били заједно Немци и домобрани.

Претседник: Са четницима заједно?

Оптужени: Са четницима заједно. Немци су држали један део фронта, један део су држали четници, Малу и Велику Греду држали су домобрани.

Претседник: Добро, молим вас, на основу чега долази до те колаборације између четника, Немаца и домобрана?

Оптужени: Када сам дошао на терен ја сам затекао то стање и позвао сам поручника Вукашина Марчетића, који је био начелник штаба и питао зашто овако ради. Он је одговорио да је то на осно-

ву споразума којп је склопљеи између појединих команданата одреда са домобранима.

Претседник: Је ли споразум склопљен само са домобранима?

Оптужени: Мени је тврђено да је споразум склопљен са домобранима. Ја споразум нисам прочитао до данас.

Претседник: На терену шта је било сем четника?

Оптужени: Били су Немци, четници, домобрани - Мракова бојна.

Претседник: Против кога рекосте?

Оптужени: Против партизана.

Претседник: Јесте ли стално остали командант операција на Мањачи?

Оптужени: Не, нисам остао стално. Ја сам за то време руководио у три маха операцијама и то чисто четничким. То је било на ЈБубињској Планини, на положају партизана у Лисини, једанпут на Мркоњић граду и Виторогу. У та три маха ја сам руководио операцијама против партизана. Ја сам остао до 20 новембра, онда сам кренуо у Кулаше где су ме на конференцији изабрали за начелника штаба.

Претседник: Је ли то онда када је Раде Радић изабран за команданта?

Оптужени: Раде Радић је много раније изабран. Ја сам затекао Рада Радића као команданта.

Претседник: Шта беше на конференцији у Кулашима?

Оптужени: Ту је била конференција и ту сам одређен за начелника штаба.

Претседник: То је било када? 1 децембра?

Оптужени: 1 децембра 1942 године.

Претседник: Да ли је у то време постојала веза између Врховне команде или истакнутог дела Врховне команде и штаба у коме сте ви били начелник?

Оптужени: Није.

Претседник: А кад је та веза успостављена?

Оптужени: Успостављена је први пут у фебруару 1943 године преко делегата Боре Митрановића.

Претседник: Је ли он лично дошао?

Оптужени: Лично је дошао у фебруару месецу. Послао га је Остојић из истакнутог дела Врховне команде. Он је био командант одреда код Сарајева, и дошао је као делегат за штаб босанских четничких одреда.

Претседник: Је ли донео собом какве директиве?

Оптужени: Није. Не знам да ли је што предао ондашњем команданту Ради Радићу, али мени није ништа дао. Биле су усмене директиве о реорганизацији војске.

Претседник: Јесте ли ви обавештавали Митрановића о целој ситуацији?

Оптужени: Упознао сам га са целом ситуацијом и са односима и споразумом.

Претседник: Па зашто је дошао Митрановић?

Оптужени: Он је дошао као делегат да координира рад наших одреда са истакнутим делом Врховне команде.

Претседник: Какав је био став тог делегата? Какав је био уопште његов став у погледу вашег реферата: да постоји извесна колаборација уговори и сарадња са усташама и окупатором?

Оптужени: Он је осудио тај поступак. Ја сам заједно с њиме, и ако нисам био надлежан, јер сам тада био само начелник штаба, направио један опширан извештај који сам послао Остојићу. Да ли је он тај извештај послао Врховној команди ја не знам, али сам у том извештају изнео цело стање какво је код нас.

Претседник: Је ли било допуштено од стране Остојића да се врши извесно тактизирање?

Оптужени: После тога, када је тај извештај отишао, дошло је објашњење Остојићево после једног до два месеца.

Претседник: Јесте ли ви гледали тај његов извештај.

Оптужени: Тај извештај био је кратак, где се стварно од стране Остојића одобравало тактизирање према Немцима и усташима.

Претседник: У чему се састојало то тактизирање?

Оптужени: Састојало се у томе: да се одржава додир, да се не би они изазивали да врше репресалије или насиља над народом.

Претседник: Да ли је код тог тактизирања било допуштено узимање муниције од окупатора?

Оптужени: Јесте.

Претседник: Да ли је ту спадало и садејство, сарадња, колаборација у борби против партизана?

Оптужени: Не. Извештај допушта тактизирање у циљу извлачења муниције.

Претседник: Јесте ли имали какво овлашћење у погледу тог тактизирања?

Оптужени: Имао сам. Управо, не ја. Ја сам био онда начелник штаба, али команда босанских четничких одреда имала је овлашћење. У јулу месецу успостављена је радиовеза са истакнутим делом Врховне команде и одобравало се тактизирање. Бора Митрановић отишао је био у Требаву и донео радиостаницу.

Претседник: А откуда сте ви сигурни да се тактизирање допуштало баш из Врховне команде?

Оптужени: Ја сам веровао да делегат Врховне команде неће нас да обмане да Врховна команда наређује једно, а он да нама даје нешто друго.

Претседник: Је ли писмено то саопштавано?

Оптужени: Не, усмено је саопштавано.

Претседник: Јесте ли имали прилике да видите депеше или радиограме?

Оптужени: Ја сам имао само прилике за моје време 1944 године, када сам тражио да се прекину све те везе.

Претседник: Како су биле потписиване депеше из Врховне команде?

Оптужени: Са „Чича“.

Претседник: Шта значи то „Чича“?

Оптужени: То је било конспиративно име Драже Михаиловића.

Претседник: Какво је било држање четничких снага за време Четврте непријатељске офанзиве?

Оптужени: Ја верујте, господине претседниче, не знам по времену када је која офанзива била.

Претседник: Ево, ја ћу вам објаснити? Четврта офанзива почела је између 15 и 20 јануара па трајала све до иза половине априла 1943 године.

Оптужени: Ја знам да четници у Западној Босни апсолутно никада нису напустили свој терен, да су водили борбу против партизана и то искључиво на овом терену. Почетком 1943 године могла се извршити концентрација снага. Међутим, после је олабавило тако да се није могла извршити концентрација целокупних снага на појединим секторима.

Претседник: Да ли су једновремено у току Четврте офанзиве четничке снаге спречавале прелаз преко Врбаса?

Оптужени: Може бити да се то временски подудара. *Међутим, то није било по неком плану или наређењу нити по тражењу од стране Немаца и Хрвата. Ја нисам одржавао ни с једне ни с друге стране никакав контакт.*

Претседник: Да ли је било сарадње на сектору Дивац - Скакавица - Катанић?

Оптужени: Не знам да ли је то било у време Четврте офанзиве. Мислим да то није било тада.

Претседник: Да ли мало касније?

Оптужени: Касније мало, може бити. Код те сарадње било је овако. Ја сам се налазио на Мањачи са делегатом Врховне команде Бором Митрановићем. На томе положају били су четници и био је један батаљон Немаца према Дивцу (*можда: Диван*). Од команданта Мањачког пука сазнао сам да одмах морам да кренем према Црном Врху. Наређење команданта Мањачког пука било је да кренем на Равну Гору у Босни. Ја сам се упутио према Црном Врху, а Бора Митрановић је остао да крене у Равну Гору, у Босну. Ту сам дошао у додир са војницима који су ми саопштили да не знају тачно где се налази командант четничких одреда Западне Босне, али мисле да се командант Раде Радић налази негде под Црним Врхом. Ја сам дошао око шест сати по подне и пошто га нисам могао наћи, ту сам преноћио. Изјутра, видео сам Рада Радића са капетаном Дејићем. Били су на коњима и саопштили ми да Мањачки пук има да крене. Наређен је покрет. Ја сам кренуо за њима полако до Тронеђе. На Тронеђи увече била је последња борба са партизанима, где је учествовао и Мањачки пук, а и један батаљон Немаца. Пошто су се партизани повукли и извукли, немачки батаљон вратио се у Бања Луку. На левом крилу код Рељевице остали су само четници.

Претседник: Овде је једна наредба од 10 марта 1943 године из тога периода у којој се каже: ... *непријатељи партизани после дуге и*

кржаве борбе разбијени су у две Групе Ше су предузели повлачење у два правца, десно правцем Оџака... и лево правцем... ВероваШно је намера непријаШеља да се провуче у састав својих снага ка Прозору и даље у Херцеговини... На сектору Мањаче нема партизана... На сектору Фоче код Гламоча воде се борбе... Овај сектор биће несумњиво за кратко време очишћен... Колоне хрватске дивизије продиру у правцу Гламоча... С обзиром на нову ситуацију намеран сам да продужим гоњење непријатеља... Теже рањених шиљати у болницу у Котор Варош а врло тешке у болницу у Бања Луку... потпис командант Врањешевић.

Оптужени Врањешевић: То није било ту, на Сарачу. То је било кад смо кренули горе на Корита. Ту су били искључиво само четници.

Претседник: А ове борбе... на линији Курјаче-Брдо?

Оптужени Врањешевић: Завршена је била на линији Караша.

Претседник: Колико је снага учествовало у тој борби?

Оптужени: Један батаљон Немаца и један батаљон четника.

Претседник: Јесу ли четници били заједно са Немцима?

Оптужени: Не, они су држали један део а четници други.

Претседник: Кажите нам када сте ви били постављени за команданта босанских четника?

Оптужени: Ја никада нисам био постављен за команданта босанских четника?

Претседник: А кад сте постављени за команданта Западне Босне?

Оптужени: Мислим почетком октобра или концем септембра 1943 године.

Претседник: Да ли сте током 1943 године руководили операцијама противу партизана?

Оптужени: Јесам, то је било када смо ишли на Инђане (?) заједно са Радом Радићем.

Претседник: Па добро, како ви себи оправдавате да сарађујете са Немцима и усташама?

Оптужени: Господине претседниче, ја могу мирне душе да изјавим да ја никада не бих сарађивао са Немцима и усташама, али ја нисам био личност која би могла да спречи ту сарадњу. *Може бити да су вам пали до руке списи о једној конференцији на којој сам ја тражио борбу противу Хрвата јер немачких Гарнизона у нас није било неГо само у појединим Гарнизонским местима било је нешто Немаца.*

Претседник: Имамо ми у записнику записано о тој конференцији вашу реч, само уз један додаток: хоћете да нападате на Хрвате али претходно да се споразумете са Немцима да они то криво не схвате, јер ако би се можда почело и претерало о томе Немци могу да се наљуते и ошину по вама.

Оптужени Врањешевић: Немаца код нас није било.

Претседник: Молим вас Врањешевићу, ви сте начелник штаба, руководите операцијама четници иду заједно са Немцима и уста-

шама, снабдевају се од Немаца оружјем за борбу против Народно-ослободилачке војске, па је ли то сарадња с окупатором?

Оптужени: Ја нисам био тај фактор који сам могао то да спречим јер командант даје одлучујућу реч у том погледу.

Претседник: Ко је био тај командант?

Оптужени: Био је Раде Радић.

Претседник: Раде Радић каже да он управо није био ништа.

Оптужени: То није тачно. Он је био командант, он је одлучујући и он је у споразуму са штабом решавао сва питања.

Претседник: Оптужени Раде Радићу чули сте то што рече Вранешевић?

Оптужени Раде Радић: Чуо сам. Могу ли да одговорим?

Претседник: Одговорите.

Оптужени Радић: Ја нисам био сам. Тамо је било више одреда и из сваког одреда је по један човек давао мени директиве.

Претседник: Јесте ли давали директиве Врањешевићу?

Оптужени Раде Радић: Кад је дошао Врењешевић постављен је у Мањачи, отишао је за Мањачу, имао је папире за Мањачу од Врховне команде.

Оптужени Врањешевић: Нисам од Врховне команде имао никакве папире.

Оптужени Раде Радић: Марчетић и Дреновић радили су на своју руку. Радили су како су хтели.

Тужилац: Ти си био командант, оптужени Радићу.

Оптужени Раде Радић: Јесам али признаће и Врањешевић да су они радили на своју руку. Врењешевић је рекао да они са усташама и са Немцима сарађују. *Кад сам чуо да они сарађују са усташама ја сам одмах написао Дреновићу и Марчетићу да то није на своје месту. Шта су они после направили ја не знам.*

Претседник: Малопре прочитасмо једну наредбу на којој сте се потписали да са Врањешевићем позивате Немце да сарађују са вама против Народноослободилачке војске.

Оптужени Раде Радић: Ја сам тада био болестан.

Претседник: Је ли Раде Радић, оптужени Врањешевићу, у јануару 1943 године био толико болестан да није знао шта ради?

Оптужени Врањешевић: Није.

Претседник: Ево молим вас у наредби се каже: „наредите Новаковићу Душану свима четницима командирима чета итд." Ја сам овде да организујем све друго и да добијамо помоћ од других одреда. Немцима је стало да се држе положаји према Цемници да комунисти не продру у Бања Луку а нама је у интересу да комунисти не продру према Прњавору и Поточанима. Останите и даље са Немцима у споразуму. Био сам јуче са немачким командантима из Бања Луке и Дервенте који су обећали пуну сарадњу у борби против комуниста. Са вером у бога, за краља и отаџбину. Командант Раде Радић. Начелник штаба мајор Врањешевић".

Оптужени Раде Радић: Ја сам рекао да сам био болестан.

Претседник: Јесте ли се састали Врањешевићу са Немцима на преговоре?

Оптужени Врањешевић: Нисам никад.

Претседник: А јесте ли се ви Радићу састајали?

Оптужени Раде Радић: У Бања Луку ишао сам и тада је дошао један Немац. Пејић је написао то писмо.

Претседник: Седите оптужени Радићу. Па добро, оптужени Врањешевићу и да је тако, да ли вам је највиша дужност била да слушате неколико четничких команданата који су се потпуно писменим уговорима обавезали Немцима и усташама или сте ви имали своју дужност према отаџбини и својој савести?

Оптужени Врањешевић: Господине претседниче ја сам имао дужност према својој отаџбини.

Претседник: Да ли су вам та дужност и савест дозвољавали да пишете и овакве наредбе. Командант бригаде „Војводе Живојина Мишића“ са снагама своје бригаде да изврши блокаду Врбаса код Бошца до Бања Луке с тим, да најхитније упути један батаљон на Карадак а батаљонима „Петра Мркоњића“ и „Петра Пеције“ наређено је да се у случају јаког непријатељског напада повлаче у правцу Котор Вароши где да се чврсто ослоне на хрватске трупе које се налазе у Котор Вароши и да даље у погледу предузимања акција заједнички сарађују. Са вером у бога, за краља и отаџбину. Мајор Врањешевић. Строго поверљиво од 12 августа 1943.

Претседник: (чита један Врањешевићев акт) „Команданту Босанско-граховског четничког одреда стр. пов. службено 12 августа 1943 у 1 час.“

Оптужени: Јесам, ја сам то написао. Ја сам био укључен у организацију и нисам могао седети скрштених руку. Ја сам водио борбу против партизана.

Претседник: А видите ову вашу наредбу бр. 109 од октобра месеца. (чита) „Приликом пријема дужности команданта Западне Босне, на коју сам депешом г. министра војске и морнарице од 21 децембра 1943 одређен за дужност исте... па према томе наређујем...“ итд., па онда кажете у тачки 13: „Да убудуће разговоре и преговоре са Немцима, Хрватима и муслиманима воде уредбом предвиђена лица, а не неки ненадлежни појединци и војници, од чега се имало само штете а никако користи. Сва неподесна лица која саботирају или ма на који начин ометају нашу борбу, имају или да се ставе у логоре или потпуно униште. Да команданти корпуса забране одлазак четника у градове, сем службеним послом или ако је болестан. У томе случају може да иде само по писменој одлуци команданта. С вером у бога, за краља и отаџбину, Дража нас води величини и слободи“ итд. Јесте ли ви писали ово наређење?

Оптужени: Јесте, ја сам издао то наређење.

Претседник: Видите, ту има сарадње.

Оптужени: Јесте, ја сам издао то наређење, јер ми је било одобрено тактизирање према окупатору и домобранима.

Претседник: Од кога је одобрено?

Оптужени: Одобрено је од Врховне команде и од истакнутог дела Врховне команде. Ја сматрам да је истакнути део Врховне команде био за Босну претставник саме Врховне команде.

Претседник: Да ли би ви могли у лице то свом врховном команданту казати?

Оптужени: Могу да кажем.

Претседник: А да ли би то била истина што би му рекли?

Оптужени: Ја увек само истину говорим.

Претседник: Је ли Урош Дреновић сарађивао са Немцима?

Оптужени: Урош Дреновић је био тамо. Одлазио је у Бања Луку и долазио из Бања Луке. Шта је радио тамо, какве је разговоре и преговоре водио с њима, то мени није познато, нити ми је о томе икада реферисао. Само знам да је Урош Дреновић одлазио у Бања Луку и долазио из Бања Луке.

Претседник: Јесте ли ви основали летеће бригаде?

Оптужени: Јесам.

Претседник: Шта сте им стављали у задатак?

Оптужени: Добио сам наређење за формирање летећих бригада од Остојића. Имале су задатак чишћење терена од партизана, партизанских јединица, и истовремено да буду као нека врста покретача за остале јединице и бригаде. Међутим у томе нисам успео.

Претседник: А да ли су летеће бригаде имале и диверзиону улогу?

Оптужени: Имале су. Са летећим бригадама није се имало успеха. Успело се једино да формира једна у срезу босанско-крупском, која је била врло кратког века. Са формирањем летећих бригада није се успело из чисто материјалних разлога.

Претседник: Да ли је њихово дејство требало да се састоји и у уништавању народноослободилачких одбора на терену?

Оптужени: То не знам тачно.

Претседник: А да ли би могли да се сетите вашег писма Дреновићу у томе смислу?

Оптужени: Ја не искључујем да је то могло бити написано.

Претседник: А је ли то тачно?

Оптужени: То треба да се види, ако је мој потпис на томе, онда је тачно.

Претседник: Богами ја већ познајем ваш потпис, тачно ваше оно карактеристично „С" и „В" са оним цртама. Ви овде кажете: (цитира наредбу, која углавном садржи ово) Улога летеће бригаде. - Продирање у непријатељску позадину, стварање у позадини нереди и метежа, разбијајући њихову организацију, уништавање њихових народноослободилачких одбора, откривање комунистичких ћелија, прекидање веза са дубином позадине и између појединих јединица, дизање народа против партизана и њихове противнародне политике итд. итд.; ширити вести о доласку ваших четничких снага од Озрена итд. итд.

Оптужени: Какве су инструкције биле и упутства, ја сам такве и наредбе издавао.

Претседник: А од кога сте добили инструкције и упутства?

Оптужени: Од Остојића, од истакнутог дела, јер је то била моја претпостављена команда.

Претседник: Још једна ваша наредба - стр. бр. пов. 2 од 15 јануара 1944 године - инструкције за рад у вези са повлачењем партизана.

Дакле, ви већ 15 јануара знате за повлачење партизана. У тој наредби кажете: (после неуспешног напада од стране партизанских снага на Бања Луку ...

Ко је тада држао Бања Луку? Свега су два напада била на Бања Луку, овде се ради о оном од 1 јануара, и ко је тада држао Бања Луку?

Оптужени: Хрвати.

Претседник: А Немци?

Оптужени: Не Немци.

Претседник: Је ли то тачно?

Оптужени: Тачно је, јер су Немци дошли тек после од Градишке, а Бања Луку су тачно држали Хрвати.

Претседник: А јесу ли четници помагали у одбрани Бања Луке?

Оптужени: Не, нису, ја то знам сигурно.

Претседник: Јесте ли у то сигурни?

Оптужени: Јесам, али један батаљон наш био је отсечен.

Претседник: Од кога?

Оптужени: Наш трећи батаљон треће крајишке бригаде потисле су јаке снаге партизана на Слатину и долином реке Врбање. Онда је у оном углу између Врбаса и Врбање, тај батаљон био потпуно отсечен и њему је претстојало или уништење или скакати у Врбас. Командант батаљона без ичијег знања и без ичијег одобрења ухватио је тада везу са домобранима који су држали леву обалу Врбаса, од Врбаса до пилане, и ту су се после пребацили четници и то држали.

Претседник: Је ли то периферија?

Оптужени: Јесте, периферија.

Претседник: Па јесу ли онда, према томе, заједно бранили?

Оптужени: То је био један случај самовоље команданта овога батаљона, али до тога није дошло по наређењу.

Претседник: Како кроз пет година стално, случај за случајем, да се некако заједно нађу Немци и усташе са четницима на једној страни против Народноослободилачке војске, је ли то сталан случај?

Оптужени Врањешевић: Ово је апсолутно био случај.

Претседник: Случај ту, па случај на Чађевици ...

Оптужени Врањешевић: За друго нисам рекао да су случајеви.

Претседник: А ово сматрате да је случај?

Оптужени Врањешевић: Ово сматрам апсолутно као случај.

Претседник: (наставља да чита): „Овакву ситуацију треба све четничке јединице да искористе и да све партизанске симпатизере униште и своју територију очисте од тих нежељених елемената. Да би се ово у потпуности остварило дајем командантима следеће

упутство за даљи рад: сви комаиданти корпуса да све јединице крену за немачком офанзивом са задатком да све наше национално српско становништво заштите од немачког насиља и да уништавају и разоружавају партизанске мање јединице које би се извукле од немачке офанзиве." Дакле, за немачком офанзивом иду четници да заштите српско становништво, а да истребе партизане?

Оптужени Врањешевић: Ту се хтело да се искористи.

Претседник: (наставља читање): „Да команданти корпуса одмах за протеривање мањих партизанских група, које успу да се провучу кроз обруч, формирају летеће батаљоне. Задатак је ових летећих батаљона да пресеку и униште све партизанске јединице које се буду појавиле на територији дотичне бригаде. Да команданти корпуса предузму одмах чишћење од непожељних елемената и лица која саботирају рад нашег покрета, или оних лица која сарађују са непријатељем или су у њиховој служби. Ово вршити без милости." Овде наређујете оснивање летеће бригаде, то је 15 јануара 1944 године. Јесте ли наређивали оснивање „црних тројки"?

Оптужени Врањешевић: Јесам издао наређење.

Претседник: Шта значи слово „3"?

Оптужени Врањешевић: Ја не знам, тумачење нисам добио.

Претседник: Да ли сте добили наређење и од кога?

Оптужени Врањешевић: Од Остојића сам добио наређење да се у свима бригадама формирају.

Претседник: А јесу ли ове тројке кад код кога оду да га само заплаше или закољу?

Оптужени Врањешевић: Код нас таквих случајева није било.

Претседник: Да видимо ваше наређење (чита) „Према наређењу г. министра војске и морнарице, начелника штаба Врховне команде, имају се под слово „3" ставити сви симпатизери комуне и они који се враћају из партизанских редова, у којима су били са или без оружја. Боље је то учинити данас него да се доцније још има посла са таквим типовима. Једном треба знати да све што је било у комуни више од месец дана, то се више не може излечити. У том погледу наређује се следеће: 1) Организовати патроле по слову „3" и употребити их за симпатизере који су се предали са или без оружја. Право употребе ових патрола има само командант бригаде. Скрећем пажњу на тачно извршавање, командант Врањешевић. Достављено ... босанском граничном корпусу..." итд. О том, или у том смислу, сад опет нешто за наређење од 20 јануара да ли 1943 или 1944 године? Да ли се сећате које године?

Оптужени: 1944 године.

Претседник (чита у изводу): „Команданту босанског крајишког корпуса, на личност. До данас и данас нама ломе врат симпатизери комуне, према којима смо ми болећиви и кажемо, па Срби смо, и не треба према њима предузимати ништа. Треба знати да ће се ти Срби, кад увиде шта је то комуна, окренути, али то ће бити за нас касно. Наређење је да се имају ликвидирати сви они који раде против наше организације, било са оружјем или без оружја. Про-

пуштало се доста, а ко је Србин за њега је да увиди ко је на правом путу. А данас наређујем да се од 1. I. 1944 године ликвидирају сви симпатизери партизани. О извршењу овога команданти ће ме извести до 2. II. 1944 године." Да ли ово ликвидирати и слово „3" значи заплашити?

Оптужени: Не знам шта је то.

Претседник: Знате ли шта значи слово „3"?

Оптужени: Не знам шта значи.

Претседник: А шта значи ликвидирати?

Оптужени: Значи уништити.

Претседник: А значи ли и преселити у други свет?

Оптужени: Не. Ја сам наређивао како сам добио.

Претседник: Јесте ли схватили да то значи убити, стрељати?

Оптужени: Ликвидирати значи уништити некога да не постоји.

Претседник: Како су то схватили ваши потчињени команданти?

Оптужени: Ја ћу вам то рећи. За нас у Босни симпатизери партизански претстављају искључиво породице оних који се налазе у партизанима.

Претседник: Цивилно становништво?

Оптужени: Да, цивилно становништво.

Претседник: Ненаоружано?

Оптужени: Ненаоружано.

Претседник: Оптужени Михаиловићу, чули сте, ваш командант каже да се под симпатизерима партизана подразумевају породице оних који се налазе у партизанским редовима, да је то цивилно становништво, ненаоружано.

Оптужени: Ја то кажем специјално за Босну, да су то породице оних који се налазе у партизанским редовима.

Претседник: Значи да би требало читаве породице уништити. *МеђуШим до Шога није дошло.*

Оптужени: Ја то нисам радио.

Тужилац: Јесте ли ви добили кад какву директиву од Врховне команде?

Оптужени: Добио сам. Како сам добио тако сам и писао.

Претседник: (Наставља читање у изводу): „... нарочиту пажњу обратити на женске..."

Оптужени: Ту се мисли поводом обавештајне службе.

Претседник: (Наставља читање у изводу) „... кога ћете ликвидирати наредиће команданти бригада. За правилно извршење ћете лично одговарати. Злоупотребе забрањујем, Славољуб Враћешевих." Јесте ли ви, Враћешевиху, дозволили да се на вашем терену врши шпијунажа и јесу ли ваше јединице вршиле шпијунажу, то јесте прикупљање података о Народноослободилачкој војсци и достављале Немцима?

Оптужени: Не, нисам.

Претседник: Питам то због тога што овде постоји једно наређење које би могло тако да се разуме.

Оптужени: Знам.

Претседник: (чита) „Команданти корпуса одредиће места где ће Немци сместити своје радиостанице. Те станице могу бити смештене једино на улазним местима у сектор једног корпуса, као на пример Карановац, Слатина, а не да се станице смештају по средини сектора. Немачким куририма, који долазе по извештаје о партизанима, одредити места где ће долазити по исте..." Из овог излази да четници прикупљају податке, шпијунирају Народно-ослободилачку војску и достављају обавештења Немцима.

Оптужени: Тако излази кад се посматра. Међутим, ја сам добио извештај једног од команданата средње-босанског корпуса да Немци захтевају да истуре станице ради прикупљања података о кретању партизана. Ја сам то спречио на тај начин да се не дозволи Немцима по нашем терену да ходају и да врше прикупљање података, него да се Немцима приказује као да има опасности, па да иду у прилазна места корпуса и у тим местима Карановац, Слатина, Хан Кола и друго, то су све биле истакнуте тачке које су биле поседнуте од усташа. Међутим, командантима корпуса саопштио сам како и на који начин да радимо и заваравамо Немце.

Претседник: Јесте ли били унапређивани од стране Драже Михаиловића?

Оптужени: Јесам, унапређиван сам.

Претседник: Кад, и у које чинове?

Оптужени: Ја сам унапређен у чин потпуковника и чин пуковника. Оба пута унапређен сам 1944 године. Ја мислим да сам у чин потпуковника унапређен по стеченом праву, а у чин пуковника зато што су многи млађи од мене унапређени у чин пуковника док сам био још мајор.

Претседник: А у чин потпуковника унапређени сте наредбом Драже Михаиловића 21 априла 1944 године?

Оптужени: Јесте, оба пута у 1944.

Претседник: А 17 августа 1944 у чин пешадиског пуковника?

Оптужени: Оба пута у 1944 години...

Претседник: ...С тим да је указ о унапређењу изишао 28 јуна, са потписом: „по заповести врховног команданта његовог величанства краља, начелник штаба Врховне команде, армиски генерал Драг. Михаиловић." Јесте ли ви у току читавог рада имали контакта са Дражом Михаиловићем?

Оптужени: Два пута сам се лично састао с њим.

Претседник: Је ли био Дражи познат овај ваш рад?

Оптужени: Био је познат.

Претседник: Јесте ли подносили извештаје?

Оптужени: Ја сам подносио и раније као командант. Подносио сам. Молим вас, ја сам Врховној команди подносио извештаје тачно и детаљно о стању код нас. *Износио сам рад појединих старешина и тражио да се предузму најстрожије мере против оних који су радили на своју руку. Тражио сам, штавише, ради сређивања наших прилика, наших јединица да ми се укаже помоћ, да ми се даду извесне снаге 200 до 300 људи па. да средим поједине*

јединице које су биле непокорне. Ја нисам могао натерати Врховну команду... Ја сам после тога због оваквог стања код нас тражио да се сменим са положаја на коме сам се налазио. Нису ми уважили. Нисам могао да изменим ситуацију.

Претседник: Јесу ли одобравали Врховна команда и Дража ваш рад?

Оптужени: Ја не знам да ли су одобравали или не.

Тужилац: Јесу ли вам стављали примедбе?

Оптужени: Мени не. Стављали су примедбе на то да би требало међусобно да се више сложимо, јер било је извесних неслагања међу старешинама, да будемо сложнији и јединственији, иначе у погледу рада није било примедба.

Претседник: Јесте ли одликовани?

Оптужени: Нисам никада.

Претседник: Како сте схватили писмо Драже Михаиловића од 21 априла (чита): „... Много поздрава вама и старешинама под вашом командом, као и војницима - ђенерал Дража Михаиловић... Курир Илија Станић, који вам доноси ово писмо, носи вам и 50 златних фунти...“ Јесте ли схватили ово писмо као замерку или одобрење за даљи рад?

Оптужени: Ја сам то писмо схватио као замерку за наше међусобно неслагање...

Претседник: (чита): „... Веома ми је пријатно што ми се дала прилика да вам напишем ово писмо. Ви сте доста одвојени од нас, а веза је ретка и непотпуна. Ми имамо доста снаге, јаки смо, али има и једно питање са којим треба да се мало позабавимо. Има случајева да се поједини команданти не трпе... Организујте се, организујте народне одборе, развијајте што јачу пропаганду, шаљите курире и извештаје...“

Оптужени: Што се тиче самог новца, могу да кажем да ми у Западној Босни нисмо га примили у великим количинама. За читаво време примљено је 150 златних фунти које су расподељене по корпусима и јединицама. Примљено је, чини ми се, 20.000.000 Недићевих динара. То је све што смо примили, тако да нисмо могли ни опанке купити.

Претседник: Је ли вам била позната припрема немачке Седме офанзиве на Дрвару.

Оптужени: Не, није. Није ми била позната, али ја сам после сазнао да је постојала Седма офанзива, онда сам поставио једно питање команданту седме бригаде: да ли су његове јединице учествовале у тој офанзиви?

Претседник: Видите ваше писмо. (Чита): „Пов. бр. 230 од 14 маја 1944 године, команданту босанско-крајишког корпуса Дреновићу...“, и ту се излаже нека сагласност или несагласност, ви налазите да је Раде Радић претерао у својој, сарадњи са усташама, онда кажете да се Радић и Мишић морају ликвидирати... „...Што вам стављам у дужност, нађите поверљиве људе, трошак примама на свој рачун. Ово држите у тајности...“ Сада ви

ово објасните (Чита): „По прикупљеним подацима у Дервенту су стигли Козаци, а ... изгледа припрема се акција, офанзива против партизана, на простору између реке Врбаса и Босне, правац Крајина... Акција Козака: Дервента - Прњавор - Котор Варош, а снаге из Добоја... Исто тако једновремено се предузима офанзива из Травника и Теслића, а вероватно и из Бање Луке. Да би ова офанзива имала стопроцентни успех потребно је да у овој офанзиви учествују све четничке снаге које би допуњавале ову офанзиву и вршиле претрес, упоредо са Швабама и усташама, шума и јаруга, те да се не деси да партизани ма где остану скривени... О овоме морате издати посебна наређења... Са вером у бога, за краља и отаџбину. Дража нас води величини и слободи - командант Врањешевећ."

Оптужени: Ја сам добио од команданта бригаде, не знам тачно о томе да ће бити та офанзива. Међутим, та офанзива није била, односно чишћење терена Централне Босне. Ја сам издао један авизо на који је требало да се изврше припреме у случају да дође до офанзиве Немачке. Ми би искористили, да четници терен очисте од партизана.

Претседник: Добро. Молим вас. Јесу ли четничке јединице заједно с Немцима учествовале у седмој офанзиви?

Оптужени: Није ми познато, можда и јесте.

Претседник: Немојте тако.

Оптужени: Није ми познато.

Тужилац: Ви сте информисани, молим вас!

Претседник: Оптужени Врањешевећу ево ваш акт „команда југословенске војске у отаџбини, горски штаб 300 - пов. бр. 355 од 12. јуна 1944 године - заступнику команданта 301 батаљона Ратку Тривунчићу." ... Је ли то онај што је тражио бомбардирање партизанских положаја у Причићима... „Повратком акта доставите ми извештај о офанзиви који су преузели Немци против партизана, а која је почела 25 маја 1944 године и то у следећем: 1) Колике су немачке снаге у овој офанзиви учествовале и уколико су колоне ишле, којим правцем са назначеним местима где су све колоне имале да се састану? 2) Које су биле јединице Немачке са назначеним њиховим називима? 3) Које су четничке снаге учествовале у овој офанзиви, њихови називи, јачина и имена команданата, правац кретања, какве су положаје имали итд. „да ли се офанзива Немачка продужује против партизана... 7) Општи закључак ... са вером у бога, за краља и отаџбину, Дража нас води величини и слободи - командант Врањешевећ."

Претседник: А ево описа. (Чита даље) „Пов. број 260 од 15 јуна 1944 команда југословенске војске у отаџбини горски штаб 300. - Повратком акта доставља се извештај у следећем: 1) Немачка офанзива која је отпочела 25 маја 1944 године на партизане из три правца и то: један правац од Бугојна и Мркоњића - једна д и - визија са неким деловима трупа од Бања Луке, с друге стране од Лијевна преко Грмеча и треће од Биџаћа. 1.500 падобранаца епу

стило се код Гламоча и Дрвара на дан 27 маја. Све ове трупе ишле су према Грмечу. Бројно стање ових снага није ми познато, а са-стале су се у шуми Грмеча код Клековаче. 2) Од Јајда и Мрко-њића ишла је немачка дивизија „Принц Еуген“, од Лијевна једна моторизована дивизија а од Бихаћа пешадија. Овим последњима не знам назива. 3) Од четничких снага са трупама од Јајца и Мркоњића и Лијевна учествовало је око 100 четника треће бри-гаде, који су били водичи немачких снага. Да ли су и колико су четници друге бригаде учествовали у овим трупама које су ишле од Бања Луке према Кључу није ми познато, јер о томе немам извештаја. Уколико сам могао сазнати Немци су заробили (то је четврта тачка) четири топа, два тенка, неколико стотина пушака, 74 теретна и луксузна камиона, муниције, хиљаду коња, неко-лико стотина говеда, архиву врховног штаба и петог корпуса, двоја кола самих падобрана. 5) За време од 25 маја до данас (од стране четника) трећа бригада је што заробила што пронашла 940 пушака, 9 пушкомитраљеза разних врсти, пет парабела, једну енглеску пушку са 10 метака, десет револвера разних калибара, три ракетна пиштоља са 40 ракетних метака, више комада бомби и разне муниције, три двогледа, разне војничке спреме, архиву која је пронађена од једног убијеног политичког комесара, која вам се доставља са актом пов. бр. „тај и тај.“ Дивизија „Принц Еуген“ СС са Грмеча насШавила је да проГони Прву и Трећу про-леШерску, Девету крајишку и Тринаесту хрватску бриГаду. Ове су се извукле и наставиле према Купресу и Доњем Вакуфу"... итд.

Претседник: (Наставља са читањем напред наведеног документа). 7. У овој офанзиви као некада до сада у Босни партизани су раз-бијени, деморалисани, уништени за 26 до 30% њихова снага, а материјално уништени за 70%, дакле офанзива је апсолутно ус-пела. Достављам предњи препис с молбом и с вером у бога, за краља и отацбину, Дража нас води к величини и слободи. Заступ-ник команданта М. Тривунчић.

Тужилац: Како се зове?

Претседник: М. Тривунчић. Ево видите да вам је учествовање чет-ника познато у Седмој офанзиви.

Оптужени: Господине пуковниче нису они учествовали по једном наређењу нити су учествовали по плану Немаца.

Претседник: Самоиницијативно.

Оптужени: Да, самоиницијативно. Уосталом Дреновића није мо-гао нико свргнути да он не ради на своју руку и он је то чинио.

Претседник: Да ли сте ви после ослобођења већег дела Југосла-вије добили наређење или сте и ви издавали наређења својим пе-торкама у ослобођеним крајевима да врше нападаје на комуника-ције, убиства, сечење телефонских линија, рушење мостова, ми-нирање пруга, уопште да врше диверзије и саботажне акције, уби-јање одборника итд.

Оптужени: Јесте добио сам наређење.

Претседник: А јесте ли ви издавали наређења?

Оптужени: Јесам.

Претседник: А од кога сте добили?

Оптужени: Добио сам од Врховне команде, лично од генерала Михаиловића?

Тужилац: Молим како гласи наређење?

Оптужени: Добио сам једно писмено наређење у коме је гласило овако, каже се: Организујте у свакој бригади по батаљону тројке и петорке које ће имати задатак да у партизанској позадини врше саботаже, рушење, минирање, хватање курира, ометање успостављања власти, укидање веза, итд.

Претседник: Је ли то писмено наређење било?

Оптужени: Да, то је било почетком априла.

Претседник: Је ли писмено или усмено?

Оптужени: То је било писмено, а после кад сам се састао...

Претседник: С чијим потписом?

Оптужени: Генерал Дража Михаиловић „Чича“.

Претседник: А усмено?

Оптужени: Кад смо се састали у априлу месецу, то исто наређење је поновио.

Претседник: Како?

Оптужени: Да се групуране снаге држе по јединицама да би се снаге сачувале. Међутим, после, како нисам имао никаквих веза и то је остало до даљег наређења... Међутим како нисам имао никаквих веза међувремено су биле растргане, ја сам 10 јула упутио курира...

Претседник: Оптужени Михаиловићу молим вас устаните... Приђите... Јесте ли чули исказ Врањешевића?

Оптужени Михаиловић: Ја га уопште нисам чуо.

Претседник: Каже да сте му издали задатак да по ослобођењу већег дела територије Југославије образује тројке и петорке помоћу којих ће да врши насиља, саботаже, диверзиске акције, да убија народне одборнике, да сече телефонске стубове, да руши мостове, да минира пруге итд.

Оптужени Михаиловић: Не постоји такво наређење.

Претседник: (Михаиловићу): Он каже да сте априла месеца 1944 године издали писмено и усмено наређење.

Оптужени Михаиловић: Не, не постоји.

Претседник: Оптужени Врањешевићу, можете ли то рећи уочи оптуженом Михаиловићу?

Оптужени Врањешевић: Дакле, наређено је било да се формирају тројке и четворке и да се гро снага држи по батаљонима, тако да се не би распале.

Оптужени Михаиловић: Не постоји такво наређење.

Претседник: Ни усмено ни писмено у априлу месецу?

Оптужени Михаиловић: По трећи пут: не постоји такво наређење.

Претседник: Реците оптужени Врањешевићу је ли вам издато такво наређење?

Оптужени Врањешевих: (оптуженоме Михаиловићу) Лично од вас добио сам писмено па и усмено наређење при последњем састанку у Чардачанима.

Оптужени Михаиловић: Не.

Оптужени Врањешевих: Ја сам тада био са Остојићем.

Претседник: (Михаиловићу) Је ли ово тачно што вам је у лице рекао оптужени Врањешевих?

Оптужени Михаиловић: Није, не верујем, не сећам се.

Претседник: (констатује) Извршено је суочење између оптуженог Михаиловића и оптуженог Врањешевиха и сваки остаје при свом исказу.

Тужилац: Врањешевиху, да ли се добро сећате, није то давно било?

Оптужени Врањешевих: Није давно било, добро се сећам.

Тужилац: Зашто онда оптужени Михаиловић неће да призна? Значи он неће да призна истину.

Оптужени Врањешевих: Можда се не сећа, можда је изгубио из вида. Ја могу да тврдим оно што сам ја добио.

Претседник: Јесте ли свесни тога?

Оптужени Врањешевих: Ја сам свестан и сигуран.

Тужилац: Сигурни сте да сте из његових уста то чули?

Оптужени Врањешевих: Из његових уста, јер се с другим ни с ким нисам ни састајао.

Претседник: Ко је то Миле Божић?

Оптужени Врањешевих: То је био један обавештајац из Треће крајишке бригаде.

Претседник: Је ли тај Миле Божић имао неку функцију?

Оптужени: Јесте, имао је функцију.

Претседник: Чита писмо упућено команди Западне Босне 24 маја 1945 године у 16 часова у коме потпоручник Миле Божић извештава команду Западне Босне:

„Преваром смо дознали следеће податке: у Јајцу је дошла нека 19 дивизија са штабом и са истом 19 бригадом у којој су 90 процена-та све муслимани врло добро наоружани. Дошли су из Травника и 23 маја су после 18 часова кренули неке у Дивичане, Днолук, а неке према Шипову. Док су неки кренули у Мркоњић. 24 маја из Мркоњића су кренули према Подрашници и Кули. Говори се да су ту и 20 бригада и бањалучки одред. Проверићемо ове податке. На време смо обавестили о доласку у Јајце ове војске Четврти и Седми батаљон треће бригаде.

Друго, код Доњег Вакуфа 21 маја 1945 године (претседник констатује): После закључења примирја. После капитулације Немачке и обраћа се оптуженом Михаиловићу: Знате ли када је Немачка капитулирала?

Оптужени Михаиловић: Мислим деветог. Коме је упућено то писмо?

Претседник: Команди Западне Босне.

„Код Доњег Вакуфа 21 маја четници су срушили воз. Било је више жртава. (примедба претседника: И то је тачно) Треће, ових

дана VI батаљон III бригаде опет је рушио мост. Непознати су резултати. Ово смо чули из Јајца. Четврто у Дивичанима четници су уништили општину пре три дана. Успех је био велики. Пето, 22 маја запленили смо 200 кг. партизанског кукуруза, док у Јајце нисмо дозволили увоз. Шесто, 23 маја 1945 године у Бабићима (Јањи) четници су уништили општину. Успех добар. (Претседник констатује: У Јањи је само требало општину уништити пошто су све остало уништили и попалили Немци и четници). 22 маја 1945 године четници Локића и једна десетина IV батаљона III бригаде опљачкали су Гласиње. Однешен је и женски веш. *Дакле не пошШује се наређење Ше команде од 14 марШа 1945 године. Наређује се да се прекине пљачка и док се на једној страни. Наређује се да се саботира непријатељска позадина...* (Претседник се обраћа оптуженом Врањешевићу: Је ли ово немачки воз рушен 21 маја 1945?)

Оптужени: Није.

Претседник: Него чији?

Оптужени: Партизански.

Тужилац: Можда је тада повољан моменат за устанак дошао, је ли Врањешевићу?

Оптужени: Не знам.

Тужилац: Јесте ли и за такве акције добили наређење од оптуженог Михаиловића?

Оптужени: Ја сам казао малопре, да сам добио наређење да тако остане до даљег наређења а да се држи веза са Врховном командом. Како нисам добио никакво наређење ја сам 10 априла упутио курире да траже Врховну команду јер радиовезу нисам могао успоставити. Наша радиостаница није могла успоставити везу са Врховном командом, зато што је можда Врховна команда била у покрету или јој је била уништена станица. Ја сам упутио курире да пронађу Врховну команду.

Претседник: Дајем 15 минута одмора.

(Настаје одмор у 12.18 часова).

(Наставак претреса после одмора, у 12,40 часова)

Претседник: Наставља се претрес. Уведите оптужене. (Затим су уведени оптужени: Михаиловић, Врањешевић, Мољевић, Виловић и Радић.)

Друже тужиоче ако имате питања, изволите.

Тужилац: Ја ћу само неколико кратких питања пошто је материја исцрпена. Оптужени Врањешевићу, када сте дошли у штаб босанских четничких одреда, да ли сте са собом донели радиостаницу за одржавање везе са Врховном командом?

Оптужени Врањешевић: Не.

Тужилац: А од када сте одржавали везу са Врховном командом и преко кога?

Оптужени Врањешевић: Од доласка делегата Боре Митрановића У фебруару.

Тужилац: Је ли он донео радиостаницу?

Оптужени Врањешевих: Не тада. Он је после отишао у Требаву по радиостаницу на коју га је упутио Остојић.

Тужилац: Од тада сте имали свакодневну везу са Врховном командом?

Оптужени Врањешевих: Од 1 јула успостављена је радиовеза и трајала је до 1 јануара, када је био напад на Бања Луку. Онда је радиостаница од партизана уништена.

Тужилац: А где вам је била радиостаница кад је уништена од партизана?

Оптужени Врањешевих: Бора Митрановић се повлачио са радиостаницом. У Врбањи је наишао на заседу, и ту је уништена радиостаница.

Тужилац: Да ли је Раде Радић чешће одлазио у Бања Луку?

Оптужени Врањешевих: 1942 године, када сам ја дошао концем септембра, можда је био два до три пута, а 1943 године можда је одлазио један до два пута. Да ли је одлазио 1944 године? Не знам. Само ми је познато да је Јово Мишић одлазио 1943 године у Бања Луку. Јово Мишић је водио разговоре са усташама. Тамо је био усташки центар. Јово је био код усташа Драгутина Пенаве и Ореба.

Тужилац: Оптужени Радићу, ви сте изјавили да сте само два пута одлазили у Бања Луку.

Оптужени Радић: Ја сам ишао 1942 године, као што рече г. пуковник.

Оптужени Врањешевих: Ја немам бележницу да изнесем тачно овде, али ви сте 1942 године одлазили два пута а 1943 године једанпут или два пута.

Оптужени Радић: Био сам свега два пута и више никада.

Тужилац: Оптужени Врањешевиху, да ли сте ви вршили притисак на Раду Радића да оде и склопи споразум са Немцима у Бања Луци?

Оптужени Врањешевих: Ја никада.

Претседник: Оптужени Радићу, приђите ближе.

Тужилац: Оптужени Радићу, ви сте изјавили малопре да је Врањешевих на вас вршио притисак да склопите споразум са Немцима.

Оптужени Радић: Та је било онда када сте ви, Врањешевиху, и Митрановић били, када су били позвани сви команданти, и ви сте се сви сагласили и казали да ја идем.

Оптужени Врањешевих: Ја нисам вршио никакав притисак. Немци су поставили захтев и ви сте као командант, заједно са осталим командантима одреда, пошто тада још нису били формирано корпуси ни бригаде, у присуству Вукашина, Дреновића, Лазичића и осталима позвали све нас. Било је решено да се оде и да се разговара. Међутим, није било решено да се споразум склопи.

Оптужени Радић: Јесте.

Тужилац: А је ли оптужени Радић склопио споразум?

Оптужени Врањешевих: Он је донео неки написани споразум. Међутим, тај споразум никада није у дело спроведен.

Оптужени Радић: Реците шта је било командантима написано о томе споразуму?

Оптужени Врањешевић: Не знам тачно, али рекли су ми да су вас Немци натерали да потпишете тај споразум. Они су вас довели у канцеларију и просто вас натерали да га потпишете.

Претседник: (Обраћајући се Врањешевићу и Радићу): Можете се-сти.

Тужилац: Оптужени Врањешевићу, када кажете да је споразум потписан под притиском, а да ли су под притиском четници учествовали у борби против партизана заједно са Немцима?

Оптужени Врањешевић: Нису под притиском.

Тужилац: Добро. Када сте се први пут састали са оптуженим Михаиловићем и где?

Оптужени Врањешевић: У селу Српска Драпска.

Тужилац: У које време?

Оптужени Врањешевић: Мислим другог или трећег октобра 1944 године.

Тужилац: А други пут?

Оптужени: У априлу, крајем априла 1945 године.

Тужилац: Ја немам ништа више да питам.

Претседник: Молим, има ли одбрана нешто да пита?

Бранилац оптуженог Врањешевића адвокат Блажо Радовић:

Оптужени Врањешевићу, када сте се решили да одете у Горњак?

Оптужени Врањешевић: Ја сам се решио још раније пре него што сам отишао у жандармерију. Решио сам се да одем у Босну и ту ми се указала прилика. Сазнао сам од капетана Бранка Смиљанића да се формирају одреди за Босну и то је била згодна прилика да на неки начин пребегнем у Босну.

Бранилац Радовић: Шта вас је руководило да одете у одреде, а потом у Босну?

Оптужени Врањешевић: Мене је руководило да одем у одреде не тамо да останем, него да се помоћу њих пребацим у Босну. Из дана у дан сам слушао, а и читао из штампе, о свим могућним и немогућним зверствима која су усташе вршили над Србима.

Оптужени: Свакога дана пристизале су разне избеглице из разних крајева, које су држали усташе, са извештајем да убијају Србе, а највише из Босне. И ја као Босанац сматрао сам за своју дужност да треба да се ставим на расположење своме народу.

Бранилац: Јесте ли ви знали да постоји сукоб између партизана и четника пре него што сте пошли у Босну?

Оптужени: Није ми било познато док нисам дошао да је било партизана у Босни.

Бранилац: А је ли вам познато да их је било у Србији?

Оптужени: Било ми је познато.

Бранилац: А шта вас је руководило да идете тамо?

Оптужени: Сматрао сам као Србин да у Србији има довољно интелектуалаца и официра, па нека они по Србији решавају како мисле да треба, а Босна је била потпуно обезглављена.

Бранилац: Колико сте остали код Дангића?

Оптужени: Од двадесетог шестог фебруара па до његовог хапшења крајем јула.

Бранилац: За то време са ким сте водили борбу?

Оптужени: Само са усташама.

Бранилац: Јесте ли водили борбе са партизанима?

Оптужени: Нисам.

Бранилац: *Јесте ли с њима водили борбе у селу Шековићи?*

Оптужени: *У селу Шековићи био је један одред партизана и с њима смо ми разговарали да заједнички учествујемо у нападу на Хан Пијесак. Никада четници тамо нису нападали партизана. Исто тако када су пролетерске бригаде пролазиле преко Источне Босне за Грмеч и Дервенту, за Западну Босну, иако је наш штаб био ухваћен у Горици и уништен, ми нисмо водили борбу са партизанима, него смо прешли на десну обалу Дрине, а партизани су држали линију у правцу Зворник-Хан Пијесак-Фоча, који су заједнички са нама нападали на усташе. У то време најжешћих борби око Хан Пијеска ту се налазио познати командант Францетић са Црном Легијом да заједнички партизани, односно и пролетери и четници нападну усташе.*

Бранилац: *Да нисте ви изазвали нечим, каквим својим увредама пролетере да вас нападну?*

Оптужени: *Ја их никада нигде нисам нападао. Одред који је у Источној Босни формирао капетан Дакић није се борио против партизана неГо се предао Иролетерској бригади на челу са командантом ПредраГом Марковићем.*

Бранилац: *После хватања ДангићевоГ шта сте урадили са његовом командом? Јесу ли били расформирани његови одреди?*

Оптужени: *Ореди су остали и настављена је борба противу усташа.*

Бранилац: *Под чијом командом?*

Оптужени: *Под командом Стевана Ботића.*

Бранилац: *А ви сте и даље остали на том положају као и под ДанГићем?*

Оптужени: *Јесам.*

Бранилац: *По чијем сте налогу дошли код Дангића?*

Оптужени: *Месеца септембра, али ја нисам тамо дошао ни по чијем налогу, ја нисам ни Радићу јавио да идем. Ја мислим да у том времену ни Врховна команда није знала да постоје четнички одреди у Западној Босни, ни за Ботића нису знали. Ја мислим да тек кад сам ја избио на Мајевицу да је Раде Радић ухватио могућност да ухвати везу са Врховном командом.*

Бранилац: *Кад сте били код команданта одреда Раде Радића казали сте да је он неколико пута ишао у Бања Луку. Зашто и ви нисте ишли тамо кад сте били начелник штаба?*

Оптужени Врађешевић: *Нисам принципијелно са Немцима, Хрватима и усташама одржавао никакав додир и контакт. Ја сам лично, што се мене тиче, ж.елео и борбу с њима. Био сам члан ор-*

ганизације Југословенске војске у ошацибини, која је у то време била признаша од сШране јуГословенске владе у емиграцији у Лондону, која је била признаша од сШране краља и од наших савезника. Ја сам као Шакав осШао. Ја нисам био одлучујући, да скренем у правцу који бих ја желео. Доцније, кад сам био командант Западне Босне, никад ни једном приликом ни усмено ни писмено, ни лично ниши преко кога нисам одржавао везе с њима.

Бранилац: Кад сте били у штабу и кад сте дошли био је изванспоразум постигнут између четничких одреда и Немаца. Јесте ли ви били упознати с тим споразумом?

Оптужени: Ја сам упознат кад сам дошао.

Бранилац: Ко вас је упознао?

Оптужени: Мене су упознали помоћник командантов Лалић и Брана Лазичић. Они су били у штабу и они су ме упознали с тим споразумом.

Бранилац: *ЈесШе ли били саГласни с Шаквим споразумом?*

Оптужени: *Нисам. У Шо ме поГледу сШавио сам примедбу и рекао да ћу ја о Шо ме известити чим ми се укаже прилика и моГућност Врховну команду. Ја сам Шо учинио, кад је дошао делеГат Врховне команде Бора Митрановић.*

Бранилац: Ви сте у првим данима били одређени за команданта операција на Мањачи. Јесте ли, кад сте отишли за команданта, знали против кога идете да се борите?

Оптужени: Ја сам знао да су тамо партизани и четници. Кад сам дошао на Мањачу знао сам да су тамо четници и партизани, али нисам знао нити ме је ко у штабу с тим упознао, а ја сам после два дана распоређен, нико ме није упознао с тим, да се тамо са четницима заједнички боре Немци и домобрани.

Бранилац: Је ли било усташа?

Оптужени: Није било нигде. *Ја то Гарантујем. За читаво време од како сам дошао у Босн.у, нигде усташа на тој Шериторији није било.*

Бранилац: Јесте ли утицали да не дође до заједничке борбе?

Оптужени: Нисам могао утицати, јер су операције већ отпочеле. Операције је водио поручник Марчетић, и он је водио те операције у духу споразума, који је раније био склопљен. Он бар тако каже.

Бранилац: Ко је у штабу Радићевом писао наредбе и заповести?

Оптужени: У штабу Радићевом писао сам ја оперативне заповести?

Бранилац: И још?

Оптужени: Капетан Пејић; у случају кад мене нема или нема никога, капетан Митрановић.

Бранилац: Молим вас, ви сте писали, али чијом иницијативом? Ко вам је давао директиве за такве наредбе?

Оптужени: Ви знате шта је начелник штаба. Начелник штаба је десна рука командантова. Командант даје директиве и идеје, а начелник штаба је тај који те његове директиве разрађује и настоји да се приведу у дело.

Бранилац: Као начелник штаба јеете ли могли давати директиве?
Оптужени: Као начелник штаба могао сам давати само сугестије, а директиве је он давао.

Бранилац Радовић: Молим вас, ви сте овде пред Судом признали да сте издали једну заповест у вези са оним фамозним словом „3“?
Оптужени: Јесам.

Бранилац: Јесте ли ви тој вашој заповести нешто додали, или сте је пренели онако каква је била?

Оптужени: Ја мислим да нисам ништа додао. Управо додао сам само да треба да се изврши. Ја сам ту био посредник. Ја нисам измислио патроле „3“, већ сам само, кад је било издато наређење за њихово формирање, проследио то наређење даље.

Бранилац: Јесте ли имали какво наређење у вези с тим?

Оптужени: Ја сам од Остојића добио наређење да се извести истакнути део. Ја сам наређење извршио, али формиране патроле нису примениле слово „3“ ни према коме. Ја молим Суд и присутне да на лицу места провере да ли је тачно моје тврђење да није било жртва.

Бранилац: Јесте ли ви сигурни да није било жртва?

Оптужени: Ја мислим да није било жртва.

Бранилац: Ја бих желео да ви кажете Суду неколико лица која би то могла да посведоче.

Оптужени: Могу.

Бранилац: Још једно питање. Да ли сте приликом борби са партизанима, имали прилике да заробите неког партизана или симпатизера?

Оптужени: Имао сам прилике и заробљавао сам не само војнике, него и офицере.

Бранилац: А каква их је судбина постизала?

Оптужени: Ја не могу да тврдим да није било случајева. да су поједини одмах после заробљавања, под утиском оне још борбене психозе масе, били убијени, али могу да кажем да су они који су били заробљени и доведени у шишбове пуштани.

Бранилац: Имате ли таквих случајева?

Оптужени: Разуме се, не један.

Бранилац: Наведите Суду, ако се сећате.

Оптужени: Говори се да смо убијали муслимане. Међутим, то не одговара истини. Када су једном приликом код Бања Луке заробљено шест муслимана партизана никоме се од њих ништа није десило. Они су остали код нас око четири месеца, иако смо им ми дозвољавали да слободно оду у партизанае, али само без оружја.

Бранилац: Јесу ли они живи?

Оптужени: Живи су.

Бранилац: Зашто Суду нисте дали податке о томе?

Оптужени: Нико ме ни је за то питао. А то су били Хамдија Ђерић, па онда неки Бућо из Бања Луке. Костадиновић Мехо и други. Било је и других таквих случајева. На пример, заробљен је неки Перић, дечак од својих 15 Година, за кога је народ онога кра-

ја као и командант II бригаде Шражио апсолутно смртну казну, јер је као парШизан злостављао и Шукао људе, чупао бркове, сШрељао заробљене четнике иШД. Ја нисам дозволио да он буде убијен, него сам Га дао једном од најбољих домаћина у Калиновику и Шу је остао. Осим ШоГа, код мене је у штабу био и данашњи секретар ОкружноГ народноГ одбора у Бања Луци Љупко Сударевић, студент права. Он је био код мене око две Године, са извесним малим прекидима.

Претседник: Добро, то треба да буду сведоци.

Бранилац: Ја сам хтео да видите да је ово тачно што он говори, јер Говори читав низ имена тих људи, а ми треба да нађемо праву материјалну истину.

Тужилац: То можете за доказни поступак да предложите.

Бранилац: Ја сам овим хтео само да Га припремим за то, да би он то средио. Још једно питање, оптужени. Шта је вас руководило, кад су из Србије и Црне Горе дошли партизани у Босну, да сте предложили команданту одреда Радићу да се не борите против њих?

Оптужени: Они су прошли кроз Источну Босну и отишли после на Грмеч и отуда повели у октобру операције према Бања Луци. Ја нисам моГао то спречити кад је већ све отпочело. Споразум је ту већ био.

Бранилац: Али Радић рече да сте ви били против тоГа?

Оптужени: Јесте, ја сам био против борбе са партизанима, али ја то нисам моГао више спречити.

Бранилац: А зашто сте били против борбе с партизанима?

Оптужени: Био сам против борбе с њима из разлоГа што сам видео да је корисна њихова акција. Ја сам рачунао овако: ако држим неутралан став према Немцима и Хрватима, ипак има користи од овоГа што партизани својом борбом наносе њима што више штете, како материјалне тако и у људству, јер им задржавају извесне снаГе на тим секторима и те снаГе се не могу упућивати на друге фронтове. Тако сам ја рачунао.

Бранилац: Да ли је неко из т.зв. Српске Недићеве страже, где сте ви били намештени у административној служби, знао за ваш одлазак у Горњак?

Оптужени: Знао је капетан Бранко Смиљанић.

Бранилац: И ко још?

Оптужени: Знао је стурно и мој шеф ппуковник Наранчић.

Бранилац: А јесу ли они то знали по званичној дужности?

Оптужени: Знали су по томе што је овај одред формиран као ле-Галан. Они мене нису тамо послали, неГо сам отишао сам по својој вољи.

Бранилац: Немам' ништа више да питам.

Претседник: Добро.

Бранилац: Молим само још једно питање. Оптужени ви сте чин ппуковника добили, зашто?

Оптужени: Мислим зато што сам стекао право. Многи млађи од мене постали су већ били пуковници, а ја сам још био мајор.

Бранилац: Јесте ли се љутили због тога?

Оптужени: Нисам се никада љутио. Напротив, кад су тражени подаци, ја сам одбио да дам податке, наводећи у депеши да ми чин у рату није потреба. Ако будем заслужио, веровао сам да ће ми се то накнадно признати.

Бранилац: Да тај чин није била нека награда што сте се определили за борбу против партизана?

Оптужени: Мислим да није.

Тужилац: Да ли сте ви наређења, која су долазила из Врховне команде сматрали као обавезна наређења да спроведете или ако не спроведете да ће наступити извесне последице?

Оптужени: Ја сам као војник сматрао да се наређења треба да спроведу у дело. А исто тако сматрао сам да ово нису редовне и нормалне прилике, и ја ако узмем и спроведем стриктно наређење може бити врло тешких последица не само по народ него и по сам наш покрет.

Тужилац: Да ли ви сматрате да сте вашим радом спроводили линију Врховне команде југословенске војске у отаџбини?

Оптужени: Ја сам углавном спроводио.

Претседник: Оптуж. Врањешевићу, можете сад сести. Опт. Михаиловићу приђите Суду. (Опт. Михаиловић устаје са оптуженичке клупе и прилази Суду) Седите. Потребне су још неке ствари да разјаснимо. О овоме је било већ речи. Јесу ли Мољевић, Васић и Жујовић престављали политичко руководство ваше организације, док сте били у Липову, до одласка Жујовића у Далмацију?

Оптужени Михаиловић: Претстављали су заједно са политичким делом организације у Београду.

Претседник: То је онај политички део на чијем је челу стајао Вујанац?

Оптужени Михаиловић: Јесте Вујанац.

Претседник: Да ли сте ви ово политичко руководство упознавали са свима депешама политичке природе из иностранства и са терена?

Оптужени Михаиловић: Онда кад смо били заједно, нарочито у Липову, те су депеше заједнички читане.

Претседник: Молим вас, објасните поступак са депешама из иностранства?

Оптужени Михаиловић: Читане су заједнички у нашој трпезарији а депеше из унутрашњости тада су откуцаване у два примерка, један примерак је даван шефу комитета Васићу а један остајао нама војницима за рад.

Претседник: Како сад даље бива читав поступак?

Оптужени Михаиловић: У погледу одговора за иностранство ми смо се договарали. Ако је то било и политичко питање сигурно да сам са њиме разговарао. Ако је било војничко питање онда није било потребно да и он сарађује.

Претседник: А у погледу депеша из унутрашњости?

Оптужени Михаиловић: Депеше из унутрашњости ја сам разрађивао са својим штабом или помоћником.

Претседник: Је ли учествовао Васић?

Оптужени Михаиловић: Највише је Васић седео ту и пратио рад а био је са њиме и Младен Жујовић.

Претседник: Јесу ли се упознавали сви са садржајем депеша из унутрашњости?

Оптужени Михаиловић: Уколико су их интересовале могли су да прочитају. Он добије а његово је било да ли чита или не.

Претседник: Јесте ли тако поступали са писменим извештајима команданата?

Оптужени Михаиловић: Давани су Васићу пошто је био најстарији, ако су били и политичке природе он их је задржавао. А ако су помешане даван је политички део да прочита за рад па су после упућени штабу за рад.

Претседник: Јесте ли ви од Васића, Жујовића и Мољевића скривали извесне ствари. Јесте ли имали тајне?

Оптужени: Нисам имао тајне.

Претседник: Јесте ли поводом депеша које се тичу војничких ствари, које они не разумеју, доносили заједничку одлуку? Је ли тај одговор и наређења претстављао плод заједничког рада између вас, Мољевића и Васића?

Оптужени: Најглавнији претставник је Васић. Он је био у истој соби са мном и што се тиче општих ствари он је све знао. Мољевић се бавио питањима Босне, статистиком. То су му били омиљени радови и ја мислим да он и данас зна колико је где било становника.

Претседник: А кад сте остали сами са Мољевићем, после одласка Жујовића за Далмацију?

Оптужени: Да се сетим само времена.

Претседник: Јула 1943 године.

Оптужени: Др. Мољевић је остао са Виловићем у Ариљском срезу. Кад сам ја био гоњен од Немаца, био сам без њих, они су радили на политичким питањима око радника, и друго.

Претседник: Ко је био централно лице по питањима у односу према Босни, према Хрватској и Босни.

Оптужени: У питањима Босне, Мољевић је њу најбоље познавао. Западна Босна и Босанска Крајина га је највише интересовала, као и то шта ће се десити по ослобођењу, како ће се извршити подела између Хрватске и Србије, а које је било главно питање у односу према Хрватској. Кад је дошао Бјеланић сви смо у томе учествовали.

Претседник: Је ли учествовао и Мољевић?

Оптужени: Мислим да јесте.

Претседник: Ко је одређивао политичку линију према Хрватској у вашем покрету?

Оптужени: Ја сам раније водио ту политичку линију уз помоћ Васића. *После од БашкоГ конгреса...*

Претседник: *Говори се о времену пре БашкоГ конгреса.*

Оптужени: После мислим да је водио централни комитет. Васић је био водећи у комитету.

Тужилац: А у јуну се одвојио Васић?

Оптужени: Јесте, а Жујовић је отишао у Далмацију.

Тужилац: Значи само вас двојица? А ко је после решавао?

Оптужени: Дошао је Виловић, ми смо та питања расправљали.

Тужилац: А Јакшић?

Оптужени: Јакшић је долазио на Чемерно.

Претседник: Ко је одржавао главну линију у односу на партизански покрет?

Оптужени: Централни комитет.

Претседник: Али ко?

Оптужени: Васић је био најнеповерљивији и био је у стању да оптужи остале чланове.

Претседник: Остали чланови, поименице колико их је било?

Оптужени: Остали су били с њим, др. Мољевић, Младен Жујовић и београдски део штаба.

Претседник: Да ли су прогласи, који су објављивани кроз вашу штампу, били резултат заједничког рада свих и вас?

Оптужени: То су заједнички радили уколико сам ја могао да стигнем и да учествујем, али знам да је Васић био јако тврдоглав у појединим питањима и што напише не може му се ништа да одузме. Имао је један чланак у „Равној Гори“, Мољевић се борио против тога чланка. Васић је претио да ће побити све политичаре. Једна ситница, али хоћу да покажем његову тврдоглавост.

Претседник: Јесу ли чланови извршног одбора ЦНК, Васић, Жујовић, Мољевић упознавани са целокупним радом, са намерама, са акцијама итд.?

Оптужени Михаиловић: Ја не знам тачно колико. Колико је кога интересовало могао је. Ја знам кад је дошао Грђић код мене, Васић је био присутан за све време.

Претседник: За све време. Да ли је члановима Васићу, Мољевићу и Жујовићу и осталим члановима извршног одбора, уколико их је било, био познат рад појединих команданата и ваших претставника у појединим штабовима.

Оптужени Михаиловић: Они су знали какве кубуре имам, јер сам се жалио на страховите тешкоће.

Претседник: Је ли постојала сагласност у раду између вас и ЦНК?

Оптужени Михаиловић: Јесте.

Претседник: Какав је однос између ЦНК и Врховне команде.

Оптужени Михаиловић: То су две паралелне организације, које ја обједињавам.

Претседник: Да ли је могло да се догоди да Врховна команда једну ствар потпуно натура извршном одбору и обрнуто?

Оптужени Михаиловић: Нисам имао таквих случајева.

Тужилац: Није било потребе за то?

Претседник: Је ли ово све тачно што говорите?

Оптужени Михаиловић: Ја мислим.

Претседник: Да ли можете да поновите у очи, у лице оптуженом Мољевићу?

Оптужени Михаиловић: Могу.

Претседник (обраћајући се Мољевићу): Оптужени Мољевићу, приђите Суду. Јесте ли чули шта је одговорио оптужени Михаиловић на питања.

Оптужени Мољевић: Јесам.

Претседник: (Обраћајући се оптуженом Михаиловићу): Устаните, реците му у очи то оптужени Михаиловићу.

Оптужени Михаиловић: Све ово?

Претседник: Кажите му, оптужени Михаиловићу, да ли је то тачно или није.

Оптужени Мољевић: Овде је у суштини све тачно, има само две релативне нетачности. Једна у погледу војничких акција, да се ја за та питања нисам интересовао, јер нисам војник...

Оптужени Михаиловић (упада у реч): То је тачно...

Оптужени Мољевић: ... то су водили Васић, који се сматрао вашим замеником...

Оптужени Михаиловић: Мољевић се није разумевао у војничке операције.

Претседник: А је ли био упознаван?

Оптужени Михаиловић: Њему је давано да чита, а да ли је читао ја не знам.

Оптужени Мољевић: Друго, у питању практичне политике ја нисам узимао учешћа, него сам радио на конституционалној политици, на питању уређења државе, састављао прогласе упућене муслиманима, Хрватима, радницима и намештеницима, ја сам та питања обрађивао, а не Васић...

Тужилац: Зар то није практична политика?

Оптужени Мољевић: ...ни Жујовић. Ја сам то све носио на потпис вама, а ви сте све потписивали.

Оптужени Михаиловић: Тачно је, ја сам тада Мољевићу много веровао.

Претседник: Извршено је суочење између оптуженог Михаиловића и оптуженог Мољевића, па сваки остаје при исказу онако како је записано у стенографским белешкама... Има ли евентуалних питања? Оптужени Михаиловићу можете сести на своје место.

Један од бранилаца: Хоћемо ли моћи поставити питања у вези са нашим браницима?

Претседник: Суштина ћемо још да радимо са Глишићем, па ћемо прећи на све остале, па онда моћи ћемо поставити питања. Данашњи претрес се прекида и наставља сутрадан у седам часова ујутру. Изведите оптужене.

Претрес је прекинут у 13,30 часова.